

ՔԱՆԱՍՏԵՂԱԿԱՆ

ԽԱՂԱՂ ԳԻՇԵՐ ԳԱՐՈՒՆՔԻ...

ՆՈՐԸՆԾԱՅ ՎԵՅ ՍԱՐԿԱԻԱԳԱՅ

Գորշ թափշէն գիշերուան,
Աշտարակն իր կը ձուէ
Բերդը՝ լերան շրթնունքին:
Խաղաղ իրկուն գարունի՝
Լեցուն բոյրով, հրծծիւնով,
Խոտին, ծիլին ու ծաղկին:
Երակներէն քարերու
Կ'անցնի աւիշն ըստեղծիչ:

Իշխանն Օշին Լամբրոնի,
Ու իր կիներ Շահանդուխտ,
Արիշին տակ հինաւորաց,
Նորէն եկեր են լալու:

Տարիներ եօթն՝ ըսպատման,
Խոր անծուկի, տազնապի,
Զաւկի կարօտն այդ զոյգին,
Կ'ընեն գարունքն այս տրբոտմ,
Սա աստղազարդ գիշերով:

Զի հակառակ աղօթքին,
Բազմապիսակ ուխտերուն,
Կը յամենար աշխարհ գալ
Ծաղիկն անոնց արիւնին,
Որ կանչուած էր իշխել
Ամանոսէն մինչ Տաւրոս,
Դաշտերուն լայն, արգաւանդ,
Միջերկրեայ ծովերուն,
Օր մը թերեւս առնելու,
Արքայական ծիրանին
Իր պարմանի ուսերուն:
Ու կինն անոր՝ Շահանդուխտ,
Նըման բոլոր մայրերուն,
Կը տառապէր ըզգալու
Ցաւն ու հեշտանքը անոյշ
Կուրծքին վըրայ բաբախող
Իր մանչուկի շրթներուն,
Թափուր օրրանը որուն,

Սմէն առտու համբուրեց,
Ու ողորեց արցունքով:

Խաղաղ գիշեր գարունի,
Ըստեղծումի, անհունի,
Որ մըտածմանը մէջէն
Երիտասարդ կիներուն,
Ասպետներուն քաջարի
Արեան զարկին ալ մէջէն,
Անտես անծրեւ մը ինչպէս
Կը ծաւալի, կ'արծակուի,
Յօրինելու, հիւսելու,
Անհուն ոստայնը կեանքին,
Զուերուն մէջն իր հազար:

Որմէ՝ բողբոջ մը քընքուշ,
Մանկիկն է մօր արգանդին:

Խաղաղ գիշեր գարունի,
Ծառերը թեւ են բացեր
Լուսնէն հոսող ծովն ի վեր:
Կ'անցնի աւիշն ըստեղծիչ,
Հառազայթ առ ճառագայթ,
Բաւիղներէն, խորշներէն
Ապրող բոլոր ծեւերուն:

Իշխանն Օշին ու կինն իր,
Զաւկի կարօտն այդ խորունկ
Ունենալով աչքերնուն
Դըրօշ մ'ինչպէս բոցավառ,
Կ'իջնեն մատուռն՝ աղօթքի:

Կանթեղն հըսկող խորանին,
Բաբախուն կալ է ոսկի:

Ծունկի անոնք բով բովի,
Անծրելին տակ ծիրանի,

Սիրտերն իրենց յարդարած՝
Ինչպէս բաժակ մը թափուր,
Աստուածային գրթութեան:

— «Ջաւակ մը, տէ՛ր, աղբիւրէն
Բարիքներուդ անըսպառ:»

Կաթիլ ուզածն է անոնց՝
Անսահմանէն այս կեանքին:

Մատուռն ամբողջ թըրթըռուն,
Նուագարան մը ինչպէս
Կը դողդըղար այս իղծին
Սըրտապատար կարօտէն:

— «Օրերն անոր ըլլան թող
Քեզմէ քեզի վերերուած.
Կ'ուխտենք զաւակն այդ Քեզի:»

Դողդըղացող ցոլքին մէջ
Այդ հեծկըլտուն կանթեղին,
Իշխանն Օշին ու կինն իր
Երբ կ'ելլէին դուրս ժամէն
Թեթեւ, զըւարթ ու բարի,
Լոյսը բացուեր էր արդէն:
Մատրան կոչնակն հատ ընդ հատ,
Կը պատռէր քունն անվրդոյ
Սա գարունքի գիշերուան:
Պարիսպներու ճեղքերէն,
Բառերն երգին կ'իյնային.
«Ջարթիք փառք իմ, եւ ես գարթեայց
Առաւօտուց, ալէլուիա:»

*

Եօթը անոյշ տարիներ
Եկեր անցեր էին շուտ,
Սրիշին տակ հինաւուրց,
Հիմա մարմին էր աղուոր,
Երազն անոնց երբեմնի,
Իրենց ոտքին խաղացող:
Իր խոպոպները դեղծան,
Խուրձ խուրձ իջեր ու ծածկեր
Մատաղ թըռիչքն ուսերուն:

Քաղցրութեան մէջ գարունին,
Երբ ծաղիկները բոլոր,
Մօր մը անտես շըրթներէն
Կ'առնեն համբոյրը կեանքին,

Ճառագայթ էր ու ժպիտ
Սըմբատ մանուկը աղուոր,
Բըխած իրենց հոգիի
Անհուն, անմար կարօտէն:

Նայուածքը հաճ ասպետին,
Երեսներէն այդ տըղուն,
Դողդըղալէն կը դառնար
Կուշտին ժըպտող իր կընոջ,
Կերպասն որուն այտերուն՝
Նոյն ճառագայթն է հիւսեր:

Մէկէն ամէն ինչ տըրտում
Կարծեց ըզգալ ան իր շուրջ՝
Մանկամարդ կինն այդ աղուոր,
Որուն սըրտէն այդ պահուն
Կ'անցնէր սըլաքը ցաւի
Մ'անպարագիծ, անորոշ:

Լեռնէն արևը կ'իջնէր.

Ըսես անոր ալ սըրտէն
Անցնէր նիզակ մ'անծանօթ
Հեղեղելով արիւնն իր:

Աղէտն այսպէս է, կուգայ
Մեզ զըտնելու, վայելքի
Ալիքներուն վըրայ երբ՝
Մենք առագաստ ենք բացեր:

Ճընճուկ մը՝ շիւղ կըտուցին,
Շինելու բոյնն իր կ'երթար.

Խաղաղութիւնն իրիկուան
Անհուն ոստայն մը ինչպէս,
Խոտին, ծիլին, հովին մէջ
Կ'ալեծըփէր մեղմօրէն՝
Ինչպէս շըղարշ մը մահուան,
Պատանելու ցաւն հըզօր՝
Երկնի ծոցին արիւնտո,
Վիշտն անծանօթ ծըւարած
Խորը սըրտին այդ կընոջ:

Դադրած էր խաղը մանկան,
Եկած մեղմով դնելու
Դըլխիկն անոյշ թոյլ ծոցին
Տազնապահար իր մօրկան:

Կըրակ ճակատն էր ամբողջ:

Ջերթ թրուչունի կոտրած թեւ,
Արտեւանունքն անոր նուրբ
Կը մընային կըղպըւած:

Ու շրթներէն կապտորակ
Կը փըրթէր հեւք մը արագ...
Մահտարածամ ցաւն էր այդ՝
Մանուկները հարուածող...

Մահիճին մէջ ձիւնափայլ
Թաթիկը դուրս վերմակէն,
Կը դողդըղայ մանկիկն այդ՝
Կըրակներուն մէջ տենդին:
Իշխանն Օշին Լամբրոնի,
Տըժգոյն մեռել մը ինչպէս,
Սընարին մօտն է զաւկին:
Բարձին վըրայ կամարած
Իշխանուհին Շահանդուխտ,
Այրող դէմքին իր մանկան
Կը թափէ ցօղն աչքերուն:

Փոքրիկ ալիք մը ինչպէս
Ճերմակին մէջ մահիճին,
Կը սարսըռայ մանկիկն այդ:

Բան մը մէկէն կ'իյնայ վար
Բարձին տակէն հիւանդին.
Աւետարանն էր տունին.
Որուն վըրայ աճեցաւ
Եօթը լըման տարիներ,
Գըլուխն աղուոր Սըմբատին:
Ձեռքը տըրտում երկարեց
Իշխանուհին՝ մատնանին,
Ու բացաւ էջը մաքուր.
Հոն էր ծընունդը մանկան,
Մըկրտութեան օրը սուրբ,
Որմէ վար տող մը կ'ըսէր,
«Կ'ուխտենք Քեզի զաւակն այս:»
Ու երկուքով կարդացին
Ճակատազրի տողն այդ խոր,
Եւ իրարու նայեցան:

«Օրերը, Տէր, դուն բաշխէ
Սա իմ զաւկիս միամօր,
Քեզմէ Քեզի վերքերուած.
Կ'ուխտենք Քեզի զաւակն այս:»

Լուռ, դղեակին խորերէն,
Անոնք լսել կարծեցին

Ոտնաձայնները մէկուն,
Ոտնաձայններն անորոշ,
Անո՞ր՝ կուգայ որ առանց
Հըրաւէրի եւ զութի,
Ու մեզ կ'առնէ կը տանի...:

Տղան աչերն իր բացաւ.
Մահէն կեանքին կը դառնար:

* *

Տարիներ վերջ,
Հանդէս կար մեծ:
Կաթողիկէ եկեղեցին
Ալիքներով լիքն էր մարդոց:
Ու ջահերէն, կանթեղներէն,
Եւ սըլացիկ մոմեղէնի
Բազմածորան լեզուներէն՝
Ծիածաններ՝
Կամար կամար,
Կ'իյնային վար:
Հանդէս էր մեծ.
Ամբոխն երկուք ճեղքըւեցաւ.
Աւագ դուռնէն եկեղեցոյ,
Ողկոյզն անոյշ
Ազնուազարմ Լամբրոնի տան,
Մուտքն իր կ'ընէր:
Իշխանն Օշին՝
Ինչպէս մէջքէն բեկուած կաղնի
Իր լեռներուն,
Թեւն իր տուեր էր պարմանին,
Աչքը սեւեռ
Բեմին վըրայ
Խունկի ամպի մէջ փաթթուած
Ծերունազարդ հայրապետին,
Բազուկն որուն
Ջերթ պաղատանք, դողդըղագին
Վար կ'երկարէր
Դիմաւորող զոհն անարատ
Պատանիին:

Իշխանուհին՝
Տըժգոյն ինչպէս ալիքը նուրբ
Լուսնալոյսի լըճակներուն,
Թեւն էր տուեր պարմանիին,
Ու կը դողար, տերեւն ինչպէս
Բոցին դիմաց:

Անոնց մէջտեղ՝
 Խարտիշագեղ նուրբ պատանին,
 Աչքերը վար, որ կ'ընթանար
 Դէպի խորանն ողջակէզի:

Հանդէս էր մեծ.
 Եկեղեցին աչք էր ամբողջ:
 «Ալէլուիա, ալէլուիա,
 Արժանի է պայագատը
 Լամբրոնի տան,
 Ալէլուիա:»

Մեծ հայրապետ Շընորհային,
 Տեսիլք մ'ինչպէս կանգնած էր լուռ
 Սեղանին դէմ:

Եկեղեցին, աչք էր ամբողջ:
 Մինչ լըռութեան թելին վըրայ՝
 Ամպէն փըրթած,
 Զայնն անսովոր Հայրապետին՝
 «Արժանի է, ալէլուիա:»

Ու լոյսերու անծրելին տակ
 Թըրթըռում է պարմանն աղուոր,
 Աչքէն որուն կ'անցնի աշխարհ
 Ինչպէս երազ մ'անվերադարձ,
 Ու կը նետուի
 Լերան ետին:

Դող է ամբողջ մարդն ալեւոր,
 Երբ կը նետէ պարտքի գօտին՝
 Ուրաբը սուրբ.

Արեւի պէս ճառագայթող
 Պարմանի ուսերն ի վար:

Ժրպիտ, արցունք,
 Իրարու հետ, իրարու մէջ,
 Աչքներէ երիտասարդ ու ծերունի:
 «Արժանի է, արժանի է,
 Ալէլուիա.»
 Զայնը խորունկ ու թըրթըռուն
 Հագարներէ դուրս պոռթկացող,
 Որ դարէ դար,
 Իբրեւ արիւն իբրեւ նըշխար,
 Ընծայուն է
 Եկեղեցւոյն Հայաստանեայց:

Ու լըռութիւն...
 Ծիածանին տակ լոյսերուն,
 Ուրարն ուսին՝
 Ծունկի պարմանն է գեղանի,
 Որու գըլխին՝
 Աջը՝ ինչպէս նշխար մը սուրբ,
 Շընորհալի հայրապետին:

* * *

Գարնան օրով
 Ուրար առնող այդ պատանին,
 Պիտի ըլլար ներսէսը սուրբ
 Լամբրոնացին,
 Արդար մըշակ, բազմավաստակ
 Հայաստանեայց եկեղեցւոյ:

ԵՂՆՈՒՄԵՐԿ